

Natuur lonkt tijdens lockdown

De natuur zoekt rust, de mens ook

De populariteit die natuurgebieden hebben in coronatijd, heeft een keerzijde. De drukte baart beheerders zorgen, zeker in het broedseizoen. Hoe weeg je de belangen van bezoeker en natuur? En hoe zien wetenschappers en beheerders de toekomst van natuurbeleving na corona?

Waar horeca, winkels en theaters moeten sluiten, blijft de natuur open. En met buitenlandse vakanties grotendeels verhinderd, zoeken veel Nederlanders hun ontspanning nu dichterbij huis. Natuurgebieden ontvangen gemiddeld 30 procent meer bezoekers. Natuurmonumenten merkte de groeiende belangstelling in hun statistieken. Naast een verdubbeling van de vraag naar fiets- en wandelroutes, verwelkomde de vereniging zo'n veertigduizend nieuwe leden, een record. De natuur is een toevluchtsoord in coronatijd, aldus Sjerp de Vries, omgevingspsycholoog bij Wageningen Environmental Research. Hij doet onderzoek naar de relatie tussen groen in de leefomgeving en mentale gezondheid, en de manier

waarop dit is vertaald naar beleid. 'Zowel in binnen- als buitenland zie je dat mensen nu vaker groen bezoeken. Er is een relatie is tussen de nabijheid van groen en mentale gezondheid. Mensen die naar buiten gaan hebben minder gevoelens van depressie en angst tijdens de pandemie. Bovendien ervaren mensen nu de voordelen van groen en zijn ze zich er dus meer van bewust.' Ook Matthijs Schouten, emeritus milieufilosoof van Plant Ecology and Nature Conservation, ziet een toegenomen bewustzijn. 'Enerzijds beseffen we dat de natuur mooi is en ons goed doet, anderzijds roept de coronacrisis bij sommigen existentiële vragen op als "wie zijn wij als mensen en wat voor toekomst willen wij als samenleving?"'

Natuur als object

De enorme drukte stelt terreinbeheerders echter voor een dilemma. Ze maken zich zorgen om de toegenomen verstoring door loslopende honden en struinende wandelaars. Roos Kooiman, persvoorlichter van Natuurmonumenten: 'Onze toezichthouders hebben vorig jaar meer mensen moeten aanspreken op de gedragsregels: blijf op de paden, lijk de hond aan, neem je afval mee en kom niet

Tekst Stijn Schreven

na zonsondergang.' Deels zijn dit nieuwe bezoekers die geen weet hebben van de regels. Die groep biedt ook een kans om het draagvlak voor natuur te vergroten. Met de aanvang van het broedseizoen (15 maart t/m 15 juli) lanceren terreinbeheerders daarom gezamenlijk de actie 'Welkom in de kraamkamer van Moeder Natuur'. Daarin benadrukken ze die tweeledige boodschap: wees welkom, maar let op de kwetsbaarheid van wilde dieren en planten.

De natuur heeft dus rust nodig om voort te bestaan, maar tegelijkertijd hebben mensen de natuur nodig voor mentale gezondheid. En bezoekers houden het belang van groen op de agenda van beleidsmakers. Wat weegt zwaarder in coronatijd, de natuur of de bezoeker? Voor milieufilosoof Schouten wegen ze even zwaar: 'Het welzijn van de mens vind ik belangrijk, maar ook dat van alle andere levende wezens.' Het is historisch

'De drukte kan ook duiden op te weinig aanbod aan natuur'

gezien een typisch westerse opvatting dat we kunnen gaan en staan waar we willen, aldus Schouten. ‘We hebben de natuur langzaam gemaakt tot een verzameling bruikbare objecten en koloniseerbare ruimte. Het recht op toegang tot die ruimte zien we als vanzelfsprekend.’ Veel niet-westerse culturen maken onderscheid tussen zones waar de mens mag doen wat hij wil en zones waar hij te gast is en wilde dieren en planten het primaat hebben. Vaak is er ook een derde zone; die is van de natuur zelf. Daar mag geen mens komen, bijvoorbeeld heilige bossen en bergtoppen. Dat past in een mens- en wereldbeeld van partnerschap of participatie: mens en natuur zijn evenwaardig. Natuurorganisaties proberen eenzelfde zonering te hanteren.

‘In principe zijn onze gebieden open voor publiek’, vertelt Kooiman van Natuurmonumenten. Een klein aantal gebieden is altijd gesloten omdat de natuur daar

te kwetsbaar is en sommige gebieden worden in het broedseizoen gesloten als rustgebied voor de natuur. ‘Dan is recreatief gebruik gewoon verstorend.’ Voor de natuurorganisatie is het duidelijk: ‘Uiteindelijk staat de natuur bij ons op één, dus als de drukte haar echt schaadt dan kunnen we gebieden tijdelijk afzetten.’

Business as usual

Kooiman verwacht dat de enorme bezoekersaantallen afnemen zodra de coronamaatregelen versoepelen en daarmee ook de problemen rondom verstoring en afval. Toch hoopt ze dat mensen ook na corona hun weg naar de natuur weten te vinden. Volgens omgevingspsycholoog De Vries geeft de coronacrisis een boost aan een proces dat al langer gaande is: een groeiend bewustzijn van de waarde van natuur voor ons welzijn. ‘Het begon in 1999 met Operatie Boomhut, waarmee het ministerie van LNV zich

richtte op wat natuur voor Nederlanders betekende.’ De lockdown zet de mentale gezondheid onder druk en de toegang tot groen is dan heilzaam. ‘De drukte kan ook duiden op te weinig aanbod aan natuur,’ aldus De Vries. Of dat zich ook zal vertalen naar natuurinclusief beleid vindt hij lastig te zeggen, maar dit is een belangrijk moment om erover na te denken, vindt hij. Er speelt namelijk nog een andere kwestie: de huidige woningbouwopgave kan leiden tot minder binnenstedelijk groen of een grotere afstand tot natuur. De Vries: ‘Ik vraag me af of er genoeg rekening wordt gehouden met de mogelijke negatieve gevolgen daarvan voor ons mentale welzijn.’

Filosoof Schouten hoopt op een blijvende omslag in de maatschappij: ‘Mijn diepe hoop is dat we niet teruggaan naar *business as usual*. Als 20 procent van de samenleving een diepere waardering krijgt voor de niet-menselijke wereld om ons heen, de natuur, en daarnaar gaat leven, zal de rest snel volgen. ■

Maart 2021: spandoek bij natuurgebied de Blauwe Kamer van het Utrechts Landschap. De populariteit van de natuur tijdens de lockdown heeft ook nadelen: bezoekers en hun honden verstoren bijvoorbeeld broedende vogels. Foto Stijn Schreven